

Muhumaa kaunim suvekodu 2010

Aastaid on Muhus toimunud kauni kodu konkurs ja leitud see õige, keda esile tõsta. Sel aastal tekkis mõte pöörata tähelepanu hoopis suvekodudele ja tunnustada inimesi, kes oma igapäevase kodu kõrvalt leiavad aega korras hoida ka lapikest maad Muhu saarel. Kuna suvitajaid on igas külas ja paljud on end osavasti kadakavõssa ära peitnud, siis sai abi palutud külavanematelt, kes aitasid leida ja nõusse saada tänavused osalejad. Suur tänu Malle Mätasele, Endla Priile ja Ülo Laanojale koostöö eest.

Suurim tänu ja lugupidamine kuulub aga muidugi peredele, kes lubasid võõrastel silmadel oma õue ja tuppa piiluda ning nendeks olid Marko ja Sirpa Kallaste Kauni-augult, perekond Seene Võiküla Pärtilt, Indrek ja Lidia Külasema Ado-Jaenilt ja perekond Laanet Kallaste Rajalt (Mihkli-Aadu).

Kui eelnevatel aastatel on rohkem tähelepanu pööratud koduaia haljastusele, siis seekord peeti olulisemaks kodu ennast – maja, õueala praktilisust, hubasust, heakorda. Ükski suvekodu ei saa lubada endale lopsakaid

lillepeenraid ja uhket aiamaad. Kasvab see, mis loodus on ise kasvama pannud ning mõni kultuurtaim, mis ise endaga hakkama peab saama. Muru niitmine röövib piisavalt seda vähest aega, mida suvekodus saab veeta ja nii ei olegi mõtet taimemajandusega enesele tööd juurde tekitada. Sellist ennast säästvat mõtlemist kohtas kõikide osalejate juures.

Kauniaugu suvekodu rajati 2001. a kadakasele karjamaale. Muidu

Külasema Ado-Jaeni.

Soomes elavad Marko ja Sirpa otsisid kohta suvekodu jaoks ja peale pikki otsinguid leidsidki nad sobiva koha Kallaste kandis. Koht osutus niivõrd sobivaks, et suurema osa aastast veedabki pererahvas Muhus. Muhu murret nad küll ei räägi, kuid eesti keel on siin oldud ajaga selgeks õpitud. Nagu juba mainitud, on maja ehitatud karjamaale ning esmapilgul tekitab nähtu vastakaid tundeid. Kuigi tegu on

Järg lk 5.

Lugemise ja lugejakeskne üritus Liiva Raamatukogus

12. augustil kogunesid lugemisaasta raames meie raamatukokku inimesed, kel raamat elus tähtsal kohal.

Raamatukogu palvel rääkisid pikemalt oma lugejateest, lugemiseelistuste kujunemisest ajas ja meelisautoritest **Ainu ja Heino Kään**.

A. ja H. Kään on kauaaegsed lugejad nii meil kui mujal vabariigi raamatukogudes. Nende paljudest ainevaldkondadest ja eri žanridest kirjanduse lugemus on muljetavaldavalt suur. Teadmistepagasi kaasnev lai silmaring, mõtteavarus võimaldavad neil sõna võtta ajakirjanduses (näit. maakonnalehtedes Meie Maa, Saarte Hääli, Kultuuri Valgel) ja olla huvitav vestluskaaslane igas seltskonnas.

Raamatusõbrad-lugejad on ka Ainu ja Heino lapsed ja lapselapsed, lapselapsed Joosep ja Kaarel olid kohal ka meie seekordsel üritusel.

Ainu ütles, et lugema õppis ta koduste sõnul juba ammu enne kooli; lugemispäevikut on ta pidanud alates 6. klassist.

Muhust Tartu Ülikooli õigus-teaduskonda õppima jõudnuna mäletab Ainu esmast muljet ülikooli raamatukogus: „Nii palju häid raamatuid!“ Ülikoolis tutvus Ainu tulevase abikaasa Heinoga, kes õppis eesti filoloogiat ja tedagi peamiselt klassikat lugema õhtus.

Klassika on Ainu lugemislaua jätkuvalt au sees, kõrgelt hindab ta muuhulgas vene klassikat, sealhulgas luulet, ja suudab seda ka originaalkeeles lugeda. Eesti klassikuid, samuti tänapäevast kirjandust on ta samuti palju lugenud (klassikutest meelisautor Karl Ristikivi, luuletajaist Betti Alver jt, noortest autoritest köidab Kristiina Ehin).

Kiitvaid sõnu ütles Ainu ka meie maakonna loominguahva aadressil, luges ette talle väga meeldinud Irma Järvesalu luuletuse „Sellel põllulagendikul“ (kogust „Kui üksik tindikala“). Ühineme kõik Ainu sooviga, et Eesti meedias, sh televisioonis oleks rohkem kuulda-näha ka regionaalloomingut ja -loojaid!

Ainu sõnul on tema lugemus keskel läbi sadakond raamatut aastast. Lugemiseks kasutab ta lisaks aeg-ajalt ettetulevaid

Järg pöördel.

Meeldetuletus kooli alguseks

Suve lõpp ja sügise algus tähendab paljudele noortele inimestele koolitee algust. Et nii kooliaasta algus kui kogu järgnev aeg ohutult mööduks, tuletan lastele ja ka vanematele meelde mõned liikluse põhitõed, mida igaüks teadma ja järgima peaks.

Jalgrattur peab sõiduteel sõites olema vähemalt 10 aastat vana. Õuealal jalgratturi vanuse alammäär ei kehti. Liigeldes jalgrattaga väljaspool õueala, peab 10-15aastaselt jalgratturil kaasas olema ohutu sõidu võtete tundmist tõendav tunnistus. Väga tähtis on ka jalgratta tehniline seisund. Jalgrattal peab olema töökorras pidur ja signaalkell, vähemalt ühe ratta mõlemal küljel kollane helkur ning pimedal ajal või halva nähtavuse korral sõites ees valge ja taga punane tuli või viimast asendav punane helkur.

Mopeedijuht peab olema vähemalt 14aastane. Nagu jalgratturil peab ka 14-15aastaselt mopeedijuhtil mujal kui õuealal sõites kaasas olema ohutu sõidu võtete tundmist tõendav tunnistus. Mopeedijuht ja tema kaassõitja peavad kandma kaitsekiivrit. Mopeedi tehnoisund peab vastama valmistaja poolt

ettenähtud nõuetele ja sõites peab mopeedil ees põlema valge tuli.

Jalgratta ja mopeediga peab sõitma jalgrattateel, selle puudumisel sõidutee äärmisel parempoolsel rajal. Jalgrattaga võib sõita teepeenral, kui see on selleks kõlblik, ohustamata jalakäijat. Kõnniteel võib sõita ainult alla kümne aastane jalgrattur.

Halva nähtavuse korral või pimedal ajal kõnniteeta ja valgustamata teel liikudes peab jalakäija kasutama helkurit või süüdatud laternat. Kahesuunalisel asulavälisel teel, kus puudub kõnnitee, peab jalakäija liikuma ainult vasakpoolsel teepeenral, viimase puudumisel või käimiseks sobimatuse korral aga sõiduteel selle vasaku ääre lähedal.

Kui ülekäigurada ei ole kaugemal kui 100 meetrit, peab jalakäija sõiduteed ületama ainult ülekäigurada mööda, nimetatud kohast kaugemal kui 100 meetrit tohib jalakäija sõiduteed ületada ainult siis, kui tee on mõlemas suunas hästi näha ja sellega ei tekitata ohtu liikluses. Sõiduteed ülekäiguraja kaudu ületades olge tähelepanelik, enne ülekäigurajale astumist veenduge, kas lähenevad sõidukid on

teid märganud ja peatunud. Veelkord ohutuses veendudes ületage rahulikult ilma tormamata sõidutee. Sõidutee, kõnnitee ja ülekäigurada ei ole laste mängimise kohad.

Head lapsevanemad! Käige oma võsukestega, eriti nendega, kellel koolitee jalge all esimesi aastaid, see koos läbi. Käige koos läbi see tee, mida mööda laps hommikul läheb kooli ja peale õppetöö lõppu koju tuleb. Näidake ja rääkige neile teekonna õige läbimine, ohtlikumad kohad, sõidutee õige ületamine ja ülekäiguraja kasutamine, bussipeatuses ja bussis käitumine.

Head mootorsõidukijuhid! Olgem nii uue kooliaasta esimestel päevadel kui ka edaspidi jalakäijate suhtes hoolivad ja tähelepanelikud, märgakem neid. Lähenedes ülekäiguradadele ja rahvarohketele kohtadele, vähendame kiirust, märkame neid ja muudame meie kui suurema ohu allika juhid kergliiklejate tee ohutuks.

Ilusat sügise ja kooliaasta algust ning kõigile ohutut liiklemist!

Hillar Peegel
komissar
piirkonna vanem

„Tähemõrsja“ väärib kohta ka tänase muhulase kultuurimälus

Rahvaluuleteksti põhjal kantaadi loonud helilooja Imre Sooääre kirjast Muhulasele: „Klassikaraadio on teosest teinud erisaate (käisin studios küsimustele vastamas), paar korda on salvestust programmis esitanud, aga vaevalt et paljud muhulased sellele peale satustid. Kui keegi soovib selle toreda kontserdi salvestust veel kuulata, siis võib saata e-kirja Klassikaraadiotele (klassika@err.ee) ja nad mängivad Tähemõrsjat igapäevapäevases soovikontserdis kell 10 hommikul, kui soovijaid leidub.

Loodan, et esiettekandel kohalolnud ei pidanud pettuma, sest 20-minutilise teose aplaus kestis 5 minutit ja ilmselt ka see peaks midagi tähendama.”

Juu Jääbi publik oli teose esiettekandel Katariina kirikus pisarateni liigutatud, nagu kinnitas ka Saarte Hääl.

Rahvalaulu sõnad pärinevad aastatest 1890 ja 1911.

Muhulane

IMRE SOOÄÄR TÄHEMÕRSJA

Kantaat mezzo-sopranile, koorile, tshellokvartetile ja live-elektroonikale.

Muhu rahvaluule aastatest 1890 ja 1911.

Esitavad: Anneli Peebo, Aarne Saluveeri neidude koor, tshellokvartett C-Jam ja autor.

Klassikaraadio salvestus esiettekandest
Muhu Katariina kirikus 4. juulil 2010.

Tähemõrsja

I - Tähe saabumine

II - Laulu algus

Kui ma akka laulemaie,
Laulemaie, laskemaie,
Tulgu kubjas kuulama ja
Valda viisi uatama ja!

Laulan härrale hädaksi,
Kubjal kurjaksi tõbeksi,
Vitsaveandija vihaksi,
Kepikandija kahuksi,
Tiujapoisi terviseksi,
Aidamehe aiguseksi,
Muidumehe muige'eksi.

Kui ma akka laulemaie,
Laulemaie, laskemaie,
Kinni mina pane kiigakiele,
Kiigakiele, pillijaale,
Kandela kumu kaotsi,
Oma hia jaale tõttu,
Oma kuulsa kurgu tõttu,
Oma lahke laulu tõttu.

Laulud uo loodud loote'eksi,
Antud ajaviite'eksi.
Ei laulust laudu'p kaeta,
Sõnust ep tehta söömaaiga –
Higi pannasse pajasse,
Kätevaeva vaagenasse.

III - Kadri Lugu

Kadri olli kallis, nimi armas,
Kadri läks linna leeri piale,
Kuussaare kooli piale,
Istus hõbenööri piale,
Kudus kuldavardasida,
Sidus siidirätikumi.

Ilus olli isandal nähä,
Ilus olli emandal nähä,
Kallis olli karjapoistel nähä.
Kadri läks karja saatelema,
Leidis kuke kullatielta,
Leidis kana karjatielta.
Pani kuke kuue sisse,
Kana uie põlle sisse.

Siis viis kojo kasvamaie,
Pani tibu aida alla
Vaka alla vanumaie,
Kaane alla kasvamaie.
Kanast kasus inimene,

Sula Salme neitsikene.

Kanal kõisid kolmed kosilased:
Üks neist olli Kuu ja teine Päeva,
Kolmas Tähte poisikene...
Siis tulli Kuu poisikene,
Viiekümmemal hobusel,
Kuiekümmemal kutsaril.
Salme mõistis, vastu kostis:

“Kuidas võin Kuule minna?
Kuu uo kaksiti kavala:
Vahel ta vara äratub,
Vahel ta koidul kohutab,
Vahel ta makab valge'eni.”
Siis tulli Päeva poisikene,
Viiekümmemal obusel,
Kuiekümmemal kutsaril.
Salme mõistis, vastu kostis:
“Kuidas võin Päevale minna?
Päe uo päisiti palava,
Odrad ta põllul põletab,
Läätsed ta liisub liiva alla,
Sulilised surub katusse alla.”

Siis tulli Tähte poisikene,
Viiekümmemal obusel,
Kuiekümmemal kutsaril.
Salme hüüdis aitadesta,
Üle õue hoone'esta:
“Talli viige Tähe obune,
Tähe lauki latterissa,
Heitke ette einasida,
Kandke ette kaerasida!
Viige ta ise tubaje,
Pange patjusi magama,
Alla liigade linade,
Peale pehmele padjade!”

IV - Lõpetuseks

Nüüd uo otsas sie laul - olge rahul,
Kis uo targem, see tasugu,
Kis uo param, pangu juure,
Kis uo õigem - õiendagu!

Lugemise ja lugejakeskne üritus Liiva Raamatukogus

Algus eelmisel lk-l.

pikki ooteaegu, selleks on käekotis mõnus kaasas kanda „Loomingu Raamatukogu“ sarja raamatuid. Viimastel aastatel on eelistus kaldunud memuaaride, üha rohkem ka aimekirjanduse (e populaarteadusliku) poole.

Heino Kään rääkis, et rohkesti on loetud, aga lugemisvara, mida pole veel jõudnud või pole kusagilt kätte saanud, on üksjagu. Kirjastamisega pikki aastaid tegelenuna hindab ta kõrgelt head tõlget, asjatundlikku toimetajatööd, raamatus märkuste-viidete olemas-

olul nende paigutust lehtede alläärtele, registrite olemasolu raamatu lõpul jne.

Klassikalise ilukirjanduse kõrval on teda alati köitnud aimekirjandus, eriti aga ajalugu.

Ajalookirjutajaid silmas pidades tõdes Heino, et fakte esitatakse mõnikord kahjuks siiski valikuliselt, mitte alati ei suudeta olla objektiivne. Ta märkis, et siinsamas Muhumaalgi on sõjast osa võtnud mehed rääkinud neist sündmustest vahel teisiti, kui raamatuis näha. Heino on kursis Eesti jooksva päevapoliitikaga, tal on huvitavaid

tähelepanekuid.

Ainu, Heino ja raamatukogu ärgitusel võtsid sõna ka teised lugejad, kes jagasid kaaslastele oma viimase aja lugemismuljeid, rääkisid autoreist, kellest lugu peavad või muud päevakohast. Raamatuautoreist, keda siis hea sõnaga mainiti, meenub Mari Tarand, Holger Kaints, Ernest Hemingway, Frederick Forsyth, Rosamunde Pilcher jt.

Aitäh sisuka vestluse eest Ainule ja Heinole, aktiivsetele lugejatele-sõnavõtjatele Margareta Kolgale, Peeter Vingisaarele, Irma Järve-

salule, Külli Vahterile, Inna Sooäärele, Liilia Aulikule, Helve Saartokile, Selma Kaburile, Alma Lõhmusele, Heli Maisalule, Malle Mätasele, Liisi Saule, Maie Kaldale, Virve Meemale, Igor Gräzinile ja ka teistele, kes raamatukogusse sisse astudes vestlust kuulutama jäid!

Täna Eesti Kultuurkapitali ja kõiki, kes ürituse teoksaamisele kaasa aitavad.

Soovin head jätkuvat lugemis-aastat!

Erika Pints,
raamatukoguhoidja

Muhumaa kaunim suvekodu 2010

Algus 3. lk-l.

palkmajaga, on selle ehituslik plaan kohalikke talumaju silmas pidades eriskummaline. Kuulates aga pererahva jutte maja sünniloost, imetledes rõdult avanevat merevaadet ning sirutades jalgu terrassi ripp-toolis, hakkad mõistma tehtut ning kõik nähtu loksus paika ja teisisi seda enam ette ei kujutakski. Marko ja Sirpa aias puudub traditsiooniline niidumuru. Muru niidetakse alles augustis, siis kui niidulilled ja käpalised on õitsemise lõpetanud. Niipalju tuleb suve jooksul siiski niidukit kulutada, et niita rajad kasvuhoone, istumisnurga ja sissesõiduteeni. Õuealast väljapoole jääva maa eest hoolitsevad lambad.

Pärdi talu hakati ehitama 30ndatel ning peale sõda lõpetati ehitustööd. Täna on majast saanud perekond Seene suvekodu. Sõit mööda pikka Võiküla munateed on piisavalt tüütu, aga kui liita siia veel sõit Tartust, siis on kena näha, et leidub inimesi, kes nädalavahetusel viitsivad sellist reisi ette võtta ning oma majapidamist korras hoida. Pärdil on aias kõik, mis ühes lihtsas maakodus olla võiks. Aias kasvavad õunapuud, pirnid, kirsid, marjapõõsad. Silmailuks on istutatud lilli ja ilupõõsaid, tagaaias on koha leidnud mesipuud. Kui kogu perekond juhtub ühel ajal Võiküllal, siis on koos lastelastega õues toimetamas üle kümne inimese ja see tagab ehk ka seni kestnud järjepidevuse, et keegi jääb ikka suvekodu eest hoolt kandma.

Ado-Jaeni suvekodu leidis omale koha 2006. a Külasepa endisele põllumaale. Krundile on osavalt paigutatud kolm väikest hoonet –

külalistemaja, pererahva ait ja saun. Nii sise- kui välitöödel saab näha setu ja muhu meistrite kätetööd. Lisaks hoonetele leidub aias veel mitmeid kohti, kus end mugavalt tunda. Setude abiga on püsti pandud pikk varikatusega söögilaud ning kiikuv laud koos pinkidega, kus suveõhtutel on õdus külalistega istuda. Aiakujunduse üks põhielemente - kõnnitee on aias hästi õnnestunud. Tee on paekivist ning kivide vahele on tasapinnas teega paigutatud väikesed valgustid. Et aed liiga rohelisteks ei jääks, on perenaine värvi lisamiseks kasutanud palju suvelilli nii amplites kui rõdukastides, mis vaatamata kuumale ajale näevad väga värsked välja.

Raja suvekodu on sarnaselt Pärdiga pikema ajalooaga. Vana maja on saanud uuema kuue ning kuigi pererahvast ei olnud kodus, tundus, et kõike endist on püütud säilitada. Aias kasvavad taluaiale omased püsikud, ilupõõsad, viljapuud ja koos aidamaja ning vana kaevuga on Raja hea näide vanast Muhu koduaiast.

Heakorrakomisjoni hääletuse tulemusena läks kaunima suvekodu tiitel jagamisele Kauniaugu ja Ado-Jaeni suvekodu vahel. Mõlema suvekodu näol on Muhumaa ainult võitnud. Kaks kasutuseta jäänud maad on korda tehtud ning elu Kallaste ja Külasepa külas edasi arendatud. Mõlemad pered on aktiivsed nii Muhu olemise kui ka külaelus osalemise poolest. Tühjaks ei jää elamised ka talveks, sest kus siis veel kui mitte siin on just õige ja hea mööda saata jõule.

Suur tänu veelkord osalejatele ja tere tulemast muhulaste sekka.

Heakorrakomisjon

Kauniaugu.

Muistsed muhulased pajatavad

Vassiili Kolk, tollal 59-aastane, jutustas:

Rässa lõkitseja

Rässas on öösiti nähtud imelikku tuld liikumas. See on sageli kuju ja asukohta muutnud. Keegi pole teda kätte saand. Timofei Lasn Rässas külast Uustalult jutustas mulle:

Rässa lõkitseja kõige sagedam liikumisteede olnud järgmine: algul nähtud teda Võlla piiris, kust tulnud hüppeid tehes Järvemetsa nurga kaudu nn. Mustsilma mäele. Siin teinud väikese seisaku ja läinud hüppates Sambasaare mäele ja seal Koimude säärele.

Seal seisnud kõige kauem ja läinud üle lõpe Adja säärele, kus kustunud. Vanasti nähti teda väga tihti. Minu naine ja naiseema näinud teda kord hilissügisel, kus meri oli kaetud õige nõrga jääga. Koimude säärel olnud ta väike, kuid siis läinud hüpetena umbes linnulennu kiirusele üle nõrga jää Adja maale. Seal muutunud kaheks ja kui uuesti kokku lõõnud, olnud suur nagu heinakuhi.

Järgmised viis muistendit olen kuulnud Ivan Luht'ilt Rässas külast.

Rässa lõkats

Rässa lõkatsit olen mitu korda näinud. Paistis siit kahe veski vahelt, suur tulelont, vahel jäi väiksemaks, kui juurde hakkasid minema, siis kadus ära ja tuli natukese aja pärast teises kohas jälle nähtavale. Käidud teist piibliga vaatamas, kätte pole saadud. Ka kiikriga vaadatud, kuid paistnud ainult tuli. Nüüd see kadunud. (Kolk lisab: öeldakse, et I maailmasõjast alates on lõkats kadunud, kuid alles paar aastat tagasi on nähtud. V. Kolk arvab, et osalt on lõkats seletatav tulusel käijate tuledega. Nimelt käisid Oina küla mehed tulusel. Et see oli keelatud, siis kustutati tuli ära, kui keegi tuli. Seepärast ei saand keegi lõkatsit kätte.)

Hännamees

Kord Raagma soos olles nägin ka hännameest. Näitasin talle paljast perset, siis oli tulesorin taga ja kadus.

Vaimud

Enam rääkis mulle mitu korda, et vaimud liiguvad nelipühi laupa ööse. Kord nägin ise ka midagi sarnast just nimetatud ööse.

Läksin siiasamasse Andruse taha põllule omale õngeussa kaevama. Seda tehakse ju laternaga. Hakkasin seal neid otsima, vaatan üles: vähe eemal kükitab mees. Mõtlen, et näe, vana Madis nopib usse. Vaatan jälle: mees kadunud, peenra peal aga sööb hobune. Imestasin, kuidas hobi siia sai, sest kartulid olid just maha pandud.

Vaatan jälle: hobi kadun. No kuhu ta nii järsku sai? Siis näen, et seal on koguni heinalabu. Korraga tuli suur tuulekeer ja viskas selle labu kõik laiali. Ma läksin kohe koju.

Viirastus

Kord olin vidusel metsas. Näen, Kõrve poolt tuleb mees, kirves rihma vahel. Arvasin nagu tuttava olevat. Kui ligemale tuli, hõikasin: „Tere õhtust!“ Siis paistis meie vahe, kui oleks üks auk hõõguvate sütega; mees läks läbi selle augu ja kadus nagu silmaviirastus.

Moosese seitsmenda raamatu lugeja

Kord elas Mäla Rehematsil üks mees, kes lugenud musta raamatut, s.o. lehed olnud mustad ja kirjad punased. Neari laupa öösel ei tohtinud tuld pliidi alla ega ahju teha. Mees lugenud raamatut, must karvane müts peas. Korraga astunud tuppa kolm meest, kõik mustades riietes ja kandnud oma vahel puusärki. Niipea kui lugeja neid näinud, visanud ta oma karvase mütsi poja pähe. See leitud teise päeva Soonda lüla vahelt pesuväel, piibel kaenlas ja - loll....

Kui seal kambrit lõhutud, leitud ühest kambrist inimese kuju. Kõik kehaosad olnud täpselt niisugused nagu inimesel, ainult kõik väikesed. See visatud põlevasse ahju ja seal käinud suur kärगतus. Plahvatus lõhkund ahju ära. See olla seitse Moosest.

Noppeid

Muhu muuseumil on plaan kuulutada 2012. aasta Juhan Smuuli aastaks ja alustada kirjaniku üheksakümnenda sünniaastapäeva tähistamist Koguva taastatud magasiada avamisega, kirjutab 1. septembri Saarte Hää.

Muhu muuseumi ja uisumeeste tore ühine ettevõtmine mitmesajale muhulasele ja saare külalisele pälvil samuti ajalehe tähelepanu. "Ilus on, väga ilus! Terve õhtupoolik läks täie ette – kontsert Toomal, uisu "luukere" pidu sadamas ja nüüd siin muinastuli. Ja need lõõtspillimeloodiad, muistsed laulud – kõik see teeb hinge soojaks, tunnen end paarkümmend aastat nooremana," pihitis rahvariideis muhu nann Aare Lainele. Uisu "luukerest", minevikust ja tulevikust tegi SH juttu 31. augustil Mihkel Jürissoni seletuste abiga. Uisulaeva ehitamine pakkus huvi ka 21. augusti Meie Maale: kavandatava uisu ehk usslaeva kogupikkus on 17,8 meetrit, laius 5 meetrit ja purjepind kuni 132 ruutmeetrit. Uisu reisirid hakkavad toimuma Väinamerel, Riia lähel ja vajadusel suuremates vetes. Eesmärk on tutvustada kõigile huvilistele ajaloolisi mereteid, uisu funktsioone, aga ka kohalikku kultuuri ja loodust

25. augusti Meie Maas kirjeldab Aimi Pitk Põide kandi pensionäride külaskäiku Muhumaale. Nähti jaanalinnutibusid, käidi Koguva sadamasse püstitatud uisukojas ja tutvuti heakorrastatud kodudega (Liiva Saadu ja Saariku, Viira Toomujaani, Paenase Otsa ja Linnuse Endla).

23. augusti MM väärtustab 160-aastast Kuivastu kõrtsi kui maastikumonumenti ja terviklikku ruumikunsti, mis võiks olla meie kõigi rõõmuks restaureeritud.

Mõlemale maakonnalehele (19.8) pakkus huvi Pädaste mõisas tööle asunud loodusaaduste suunajuht Mercedes Merimaa, kes nõustab loodusike taimede kasutuselevõttu. Taime-tark on 2010. aastal välja andnud raamatu "Minu tee taimede väeni", mis julgustab söögina hindama nii maltsa, naati kui orasheina, igasugu õisi ja vilju.

18. augusti Saarte Hääles kirjutab Martin Kivisoo Saare maakonna brändis olevast absurdist, mis väljendub kolm-jala väärast kujutamises.

Vassili Auväärt

Mida silm näinud ja kõrv kuulnud (Meenutusi noorusmaalt) 4.

Niiviisi olid kaubad koos ja järgmisel omingul astusin õige varakult, kott piimapudeli ja liha-leivaga kaelas, Oosaare poole, kuhu meilt olli oma kaks või natuke rohkem kilomeetrit.

Ega ma seal ükski olnudki. Olli Artur ja koa Roavi (Kraavi pere) Milda, kis olli randas seda tööd juba mitmed voastad teind. Ta oli meitest mõni aasta vanem koa. Meie ollime siis alles üheksa soamas ja pidime sellel sügisel Piiri all koolis käima hakkama.

Mildal olli välja valitud ea tuulevaikne koht rannamaa seinä ääres. Asutasime endid Milda kõrvale ja kui poadid lautrisse tulema hakkasid, jooksime kohe õngkastide järele. See olli üsna lõbus ja lihtne töö, kui õngedes ei olnud palju angerjapunte. Need olli tüütused arutada ja koa veel angerjanilva täis. Vahel võttis ühe pundi arutamine tunni või rohkemgi aega ja ega me Arturiga üle kolmenelja kasti päevas klaarida ei jõudnudki. Mildal aga näis asi tüki paremini minevat. Ta ladus päevas meitest ikka poole rohkem. Et me igauks ollime oma tööga ametis, polnud ka aega juttu ajada ega vodata, kuidas naabri käed töötavad.

Ühel päeval aga tulli kuri karja. Kõue Veeda, kelle õngi Milda tavaliselt laaris, oli Milda onu. Veeda olli kuri:

„Ma voata, tüdruk, et see asi pole päris õige: õngi jäeb kastas iga päevaga vähemaks ja sõlmi tuleb liinil muudkut juure. Sajäta see nuga rahule ja aruta pundid lahti, mis sa neist välja löikad. See paistab ju silma!“

Nüüd saime meiegi selgeks, kuidas Milda meitest poole rohkem kaste jõudis klaarida. Meie niimoodi teha ei julgend. Ollime õnnelikud kui õhtul või järgmisel päeval, rahad taskus kõlisesmas, koju läksime. Me ju teenisime!

Parim angerjapüügiaeg olevat

kalameeste teadmistel ja kogemustel juuli-augusti ja mõnikord ka veel mihklikuu. Paenase lõppes või Lõpemeres, nagu seda lahte ametlikult kutsutse, see niiviisi ka olli. Üldse olli lõppes sel ajal kala rohkesti. Aga ka kalamehi oli palju. Siin püüdsid õngede, võrkude ja varakevadeli ka väikeste mõrdadega räime Rinsi, Paenase, Rannaküla, Tamse ja vist ka Külaseema kalamehed. Kalapaate oli lautris üle kümne, enamasti purjepaadid. Kalureid vähemalt paarkümmend.

Püütud angerjad tehti enamuses rahaks. Ahvenad, haugid, tursad ja kohad läksid ikka söömaks. Sageli panid mehed merelt tulles supikatla rannamaas tulele ja varsti olli maitsev uhhaa valmis. Tõin minagi oma leibkoti mitu korda puutumata tagasi koju, sest kõht oli keedetud kala ja kalasuppi täis söödnud. Elu sel viimasel koolieelsel suvel oli ilus ja kerkib silme ette veel praegugi. Kahe kuuga ma teenisin Oosaarelt üle kahekümne krooni. Ja ega igapäev rannas ka tööd olnudki. Heinategu ja pealetulev viljakoristus nõudis samuti meeste abi. Meie muidugi käisime randas iga päev. Ega ju kodus teadnud, kas mehed on merel või ei. Ja ega me pidanud ainult ühele õngi klaarima ja seda ootama. Kui olli aega ja võimalust, tegime ka teistele. Hind oli kõigil sama.

Aga me tegime endile siin koa lisaraha. Angerjas elab kaua. Püütud angerjad panid mehed sumpadesse, mis olli samas lautris või natuke kaugemal meres. Vist ülepäeviti käis Liivalt Rasva Liina jalgrattaga, millel oli paras kaanega laudkast pakiraamile seotud, randas, meestelt angerjaid ära ostmas ja viimas. Siis toodi sumbad maale ja tühjadati valikuliselt kotti, mis kaalu otsast läbi käis. Enne aga tehti valik. Surnud ja alamõõdulisi kalu Liina meestelt ei võtnud, mehed viskasid need tavaliselt lautrisse. Aga meie

Arturiga korjasime need jälle kohe üles ja pannime endi kaelas olevatesse leivakottidesse, mis olime vahepeal tühjaks teinud.

Kui nüüd Liina meestega sotid klaariks sai ja ära minema hakkas, olime meie oma kotiga tal juba mõnisada meetrit rannast eemal vastas. Liina meitid juba tundis.

Tuli ratta seljast maha ja käskis meitid oma koti sisu kasti teiste juurde kallata. 50 senti oli jälle käes! Ega Liina neid kalu lausa ära visanud. Küllap Rasva pere nad kinni pistis. Laste vastu tahtis aga Liina hea olla ja olli koa!

1. septembril 1937 läksin ma isa käekõrvale Piiri koolimajja. Tunnid ei olnud veel alanud ega alanudki sel päeval. Küll aga pidas õpetaja Paas esimese klassi lastele pika kõne, kuidas koolis olla ja käituda ning väljaspool kooli viisaka õpilasena välja näha. Üks asi sest kõnest on senini meeles. See, et riie, mis seljas, võib olla paigatud, aga ta peab olema puhas.

Mõni nädal hiljem toimus Piiril Muhu sügislaat. Sealt ostis isa mulle talvepalitu, poolsaapad ja talimütsi, kõik omateenitud raha eest ja jäi vist ka veel koolitarvete jaoks järele.

Õngelaskmist tegin nüüd igal suvel. Viimane päev, mäletan hästi, oli sõja alguspäev, 22. juuni 1941. a. Olin siis Lepana rannas lappimas, kui mehed sõjateate tõid. Tamselt Pihla Arti (praegu Veiu Arti) oli siis noor mees, ka kalamees. Tulid isaga merelt ja kui uudist kuulis, ütles:

„Nüüd tuleb vist minna!“

Läkski ja tuli ka elusa ja tervena koju tagasi. Saab tänavu 90-seks. Ka pärast sõda pidas ta mitukümmend aastat kaluriametit.

Mulle aga jäi sõja alguspäev viimaseks õngelappimise päevaks üldse. Tulid teised ajad ja teised tööd.

(Lõpp)

Põllumajandusloendus toimub 1.9-15.11.2010

Põllumajandusloendus annab põhjalikud ja täpsed andmed põllumajanduse kohta. Neid kasutatakse nii põllumajanduspoliitika väljatöötamisel kui ka põllumajandustoetusi puudutavate otsuste langetamisel. Loendus korraldatakse kõikides Euroopa Liidu liikmesriikides.

Loenduse käigus uuritakse põllumajanduslikke majapidamisi, kus on:

* vähemalt 1 hektar kasutatavat põllumajandusmaad või

* vähem kui 1 hektar kasutatavat põllumajandusmaad või see puudub, kuid põllumajandussaadusi toodetakse põhiliselt (üle

poole) müügiks.

Loendus hõlmab nii juriidiliste kui ka füüsiliste isikute majapidamisi, mis riiklike registrite või Statistikaameti andmete põhjal neile tingimustele vastavad.

Lisateavet loenduse kohta leiab www.stat.ee/pl2010